

ULBS

Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Școala doctorală interdisciplinară

Domeniul de doctorat: Management

TEZĂ DE DOCTORAT

**CONTRIBUȚII LA DEZVOLTAREA
TEORIEI ȘI PRACTICII
MANAGEMENTULUI RESURSELOR
INTANGIBILE LA NIVEL DE
ORGANIZAȚIE**

doctorand:

Sebastian Emanuel STAN

conducător științific:

Prof. univ. dr. Dănuț D. DUMITRAȘCU

SIBIU 2017

<i>SUMAR</i>	i
<i>CUPRINS</i>	1
<i>LISTĂ TABELE</i>	5
<i>LISTĂ FIGURI</i>	7
<i>LISTĂ ABREVIERI</i>	10
<i>INTRODUCERE</i>	13
<i>PARTEA I</i>	27
<i>ABORDĂRI TEORETICE ȘI CONCEPTUALE ALE RESURSELOR INTANGIBILE ORGANIZAȚIONALE</i>	27
<i>CAPITOLUL 1</i>	29
1. TANGIBIL ȘI INTANGIBIL LA NIVELUL UNEI ORGANIZAȚII	29
1.1. Considerații introductive cu privire la resursele organizaționale	29
1.2. Resursele tangibile (tradiționale).....	32
1.3. Resursele intangibile (intelectuale).....	34
1.4. Importanța resurselor la crearea și sporirea valorii unei organizații	36
<i>CAPITOLUL 2</i>	41
2. CREȘTEREA IMPORTANȚEI CUNOȘTIINȚELOR – PROVOCĂRI LA NIVEL DE ORGANIZAȚIE.....	41
2.1. Tranziția de la economia tradițională la noua economie, bazată pe cunoștințe	41
2.2. Cerințe și mutații necesare în managementul organizației generate de creșterea importanței resurselor intangibile.....	44
<i>CAPITOLUL 3</i>	48
3. INCURSIUNE ÎN STADIUL CUNOAȘTERII RESURSELOR INTANGIBILE ORGANIZAȚIONALE ȘI A CONCEPTELOR ÎNRUDITE.....	48
3.1. O sinteză a literaturii de specialitate relevante pentru cercetare	48
3.2. Capitalul intelectual.....	51

3.3. Activele intangibile	57
3.4. Proprietatea intelectuală	59
CAPITOLUL 4.....	62
4. CATEGORII DE RESURSE INTANGIBILE.....	62
4.1. Analiza metodelor de dimensionare structurală a resurselor intangibile consacrate în literatura de specialitate	62
4.2. O nouă taxonomie a resurselor intangibile.....	63
CONCLUZIILE PĂRȚII I.....	70
PARTEA A II-A.....	73
CONSIDERAȚII TEORETICE ȘI PRAGMATICE CU PRIVIRE LA MANAGEMENTUL ȘI EVALUAREA RESURSELOR INTANGIBILE	73
CAPITOLUL 5.....	75
5. MANAGEMENTUL RESURSELOR INTANGIBILE ALE UNEI ORGANIZAȚII	75
5.1. Conceptul și rolul managementului resurselor intangibile în organizațiile actuale	75
5.2. Procesele specifice ale managementului resurselor intangibile	79
5.3. Fazele implementării unui sistem de management al resurselor intangibile.....	82
5.3.1. Faza 1. Identificarea resurselor intangibile	84
5.3.2. Faza 2. Măsurarea resurselor intangibile.....	91
5.3.3. Faza 3. Monitorizarea resurselor intangibile.....	94
CAPITOLUL 6.....	96
6. RECUNOAȘTEREA ȘI EVALUAREA RESURSELOR INTANGIBILE – DIFICULTĂȚI MAJORE ÎN MANAGEMENTUL ORGANIZAȚIEI	96
6.1. Resursele organizaționale, privite din perspectivă strategică.....	96
6.2. Resursele intangibile privite din perspectivă contabilă.....	100
6.3. Metode de evaluare a resurselor intangibile.....	103
6.3.1. Metode calitative și cantitative de evaluare a resurselor intangibile.....	103
6.3.2. Prezentarea metodelor de evaluare consacrate în literatura de specialitate.....	108
CONCLUZIILE PĂRȚII A II-A.....	115

PARTEA A III-A	125
ANALIZA IMPACTULUI RESURSELOR INTANGIBILE LA NIVEL MACROECONOMIC ȘI MICROECONOMIC	125
CAPITOLUL 7	127
7. ANALIZA IMPACTULUI RESURSELOR INTANGIBILE LA NIVEL MACROECONOMIC	127
7.1. Considerații generale cu privire la resursele intangibile și impactul acestora asupra creșterii economice la nivel de națiune	127
7.2. Modele de evaluare a resurselor intangibile naționale: o incursiune în literatura de specialitate	133
7.2.1. Analiza și clasificarea metodelor de evaluare	133
7.2.2. Diferențele dintre modelele academice și modelele organizațiilor internaționale	140
7.3. Aprecierea poziției României în context internațional în ceea ce privește resursele intangibile	142
CAPITOLUL 8	150
8. EVALUAREA IMPACTULUI RESURSELOR INTANGIBILE ASUPRA PERFORMANȚEI ORGANIZAȚIEI	150
8.1. Fundamentarea variabilelor din analiză (metodologie).....	150
8.2. Selecția datelor	154
8.3. Întrebări de cercetare și ipoteze.....	156
8.4. Metode statistice de cercetare utilizate.....	157
8.5. Rezultate obținute.....	158
8.5.1. Aplicarea testului ANOVA pentru testarea ipotezelor nule.....	158
8.5.2. Analiza de regresie	160
8.5.3. Analiza de corelație	161
CONCLUZIILE PĂRȚII A III-A	163
PARTEA A IV-A	165
CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ SELECTIVĂ PRIVIND MĂSURA ÎN CARE ORGANIZAȚIILE VALORIFICĂ RESURSELE INTANGIBILE. NOI PROPUNERI DE EVALUARE A RESURSELOR INTANGIBILE	165

CAPITOLUL 9.....	167
9. CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ SELECTIVĂ PRIVIND MĂSURA ÎN CARE ORGANIZAȚIILE AU CAPACITATEA DE A IDENTIFICA ȘI VALORIFICA RESURSELE INTANGIBILE DISPONIBILE	167
9.1. Prezentarea aspectelor metodologice aferente cercetării.....	167
9.1.1. Fundamentarea necesității și a scopului cercetării.....	167
9.1.2. Stabilirea obiectivelor cercetării.....	168
9.1.3. Metodologia cercetării.....	171
9.1.4. Erorile de observare statistică.....	175
9.2. Analiza și interpretarea rezultatelor	180
CAPITOLUL 10.....	195
10. PROPUNERE DE ELABORARE A UNUI RAPORT AL RESURSELOR INTANGIBILE LA NIVEL ORGANIZAȚIONAL	195
10.1. Considerații preliminare cu privire la necesitatea raportării resurselor intangibile la nivel organizațional	195
10.2. Raportul resurselor intangibile – concept, conținut și avantaje.....	197
10.3. Fundamentarea, descrierea și măsurarea resurselor intangibile din RRI propus	200
10.4. Prezentarea raportului resurselor intangibile.....	202
CAPITOLUL 11.....	204
11. PROPUNEREA UNUI MODEL SIMPLIFICAT DE EVALUARE A RESURSELOR INTANGIBILE PRIN METODA FACTORIALĂ.....	204
11.1. Considerații preliminare	204
11.2. Fundamentarea indicatorilor elementelor componente ale resurselor intangibile din model.....	205
11.3. Aspecte metodologice ale cercetării și rezultate obținute	208
CONCLUZIILE PĂRȚII A IV-A.....	209
CONCLUZII FINALE	209
BIBLIOGRAFIE	209
GLOSSAR DE TERMENI.....	242
ANEXE.....	273

Motivația și importanța cercetării

În mediul turbulent și complex actual, orice manager încearcă să maximizeze valoarea organizației pe care o conduce, acesta reprezentând obiectivul de bază al activității sale. O modalitate importantă prin care poate atinge acest obiectiv este combinarea eficientă a resurselor disponibile – tangibile și intangibile – în producția și comercializarea bunurilor sau serviciilor, având ca scop câștigarea unei importante părți a pieței pentru a-și spori astfel profitabilitatea și pentru a crește valoarea în timp a organizației, implicit a averii proprietarilor.

Întreaga teză de doctorat este pusă sub semnul unei mari certitudini a acestui secol, și anume „schimbarea”. Așa cum spunea un mare politician al secolului trecut (John F. Kennedy), „schimbarea este legea vieții. Aceia care privesc numai la trecut sau la prezent, în mod sigur vor pierde viitorul”.

În mod inevitabil, se pune problema redefinirii și realocării resurselor financiare – aflate sub impactul revoluției cunoștințelor și a exploziei financiare care va duce la dispariția frontierelor financiare – pe măsură ce implicațiile schimbării se clarifică. Ca urmare, **întrebarea principală** de la care am plecat în cercetare este dacă există vreun impact al resurselor intangibile asupra performanțelor unei organizații, iar dacă da, cum va putea fi acesta evaluat?

Tema propusă pentru cercetare, „Contribuții la dezvoltarea teoriei și practicii managementului resurselor intangibile la nivel de organizație”, este de mare actualitate și se încadrează în direcțiile de cercetare ale școlii doctorale sibiene de management. Din punct de vedere al dezvoltării domeniului de doctorat, tema se încadrează în obiectivele urmărite în Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare și Inovare CDI 2014 - 2020 aprobată prin HG 929/2014. Tematica se încadrează astfel în obiectivele programului „Creșterea competitivității economiei românești prin CDI, component al Planului național de cercetare, dezvoltare

tehnologică și inovare 2014-2020” (PNCDI III)¹, în cele ale Programului operațional „Competitivitate” - axa prioritară „Cercetare, dezvoltare tehnologică și inovare pentru susținerea afacerilor și competitivitate”, dar și în strategia „Europa 2020 – O strategie europeană pentru creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii”, lansată de Comisia Europeană², unde se afirmă că o creștere inteligentă poate fi generată doar de o economie bazată pe cunoaștere și inovare.

Prin această cercetare, ne-am propus ca deziderat un demers științific care să clarifice măcar o parte din aspectele mai puțin abordate în literatura de specialitate și să evidențiem importanța managementului resurselor intangibile la nivelul unei organizații prin prisma unor studii teoretice și empirice, efectuate la nivel național și internațional.

Dacă **obiectivul fundamental** al tezei de doctorat constă în îmbunătățirea cunoașterii cu privire la managementul resurselor intangibile la nivel de organizație, cu privire la modul de evaluare a acestora, **obiectivele specifice** se referă la:

- evidențierea importanței cunoștințelor și a resurselor intangibile la crearea și creșterea valorii în organizațiile actuale;
- creșterea inteligibilității cu privire la resursele intangibile, prin realizarea unei analize critice având în vedere următoarele criterii conceptului și conținutului acestui tip de resurse (împreună cu analiza conceptelor înrudite);
- analiza metodelor de dimensionare structurală a resurselor intangibile consacrate în literatura de specialitate și propunerea unei noi taxonomii a resurselor intangibile la nivel de organizație;
- analiza conceptului și rolului managementului resurselor intangibile într-o organizație;
- propunerea unui model pentru implementarea unui sistem de management al resurselor intangibile la nivelul organizației;
- analiza metodelor de evaluare a resurselor intangibile, cu identificarea avantajelor și dezavantajelor fiecăreia;
- conceptualizarea, măsurarea și monitorizarea resurselor intangibile la nivel macroeconomic;

¹ Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior a Cercetării, Dezvoltării și Inovării, Finanțare CDI. Disponibil la: <https://uefiscdi.ro/p2-cresterea-competitivitatii-economiei-romanesti-prin-cdi>

² * * *, Strategia Europa 2020. Comunicare disponibilă la:

https://www.mae.ro/sites/default/files/file/Europa2021/Strategia_Europa_2020.pdf

- analiza aspectelor teoretice și practice ale cunoașterii matematice în domeniul evaluării și monitorizării resurselor intangibile, prin evaluarea impactului resurselor intangibile asupra creșterii economice la nivel macroeconomic și asupra performanțelor organizației, la nivel microeconomic;
- propunerea de noi modele de evaluare și monitorizare a resurselor intangibile.

Pe măsură ce am conturat prezumțiile și obiectivele ce au constituit direcții de acțiune în elaborarea lucrării, am determinat **aria de cercetare** care a avut mai multe scopuri, precum:

- evidențierea gradului de conștientizare a managerilor români de amploarea schimbărilor previzibile care au loc în mediul extern și intern, în condițiile economiei bazate pe cunoștințe, prin realizarea unei cercetări științifice selective privind măsura în care organizațiile valorifică resursele intangibile și implementează un sistem de management al resurselor intangibile;
- realizarea unei propuneri de elaborare a unui raport al resurselor intangibile la nivel organizațional, care să devină un instrument util pentru identificarea și evaluarea tipurilor de resurse intangibile și cu care să se încheie întregul sistem de management al acestor resurse;
- propunerea unui nou model de evaluare și monitorizare a resurselor intangibile concretizat într-un indice al resurselor intangibile, posibil de utilizat la nivel global pentru comparații, determinat pe baza datelor disponibile în mod public.

Metodologia de cercetare

Demersul întreprins, ca rezultat al unei abordări interdisciplinare, a impus o metodologie a cercetării foarte variată, care a vizat în principal:

- studiul unei bibliografii generale și de specialitate asupra situației teoretice și practice, realizat în vederea asimilării și aprofundării cunoștințelor necesare pentru realizarea unei lucrări fundamentate științific;
- abordarea din punct de vedere matematic și statistic a unor modele economice care s-au impus ca necesare pentru valorificarea conceptelor;
- realizarea cazuisticii pentru susținerea empirică a modelelor economice abordate;

- recurgerea la analiza general – particular sau particular – general în elaborarea unor concepte și fenomene;
- realizarea unei bogate cercetări științifice, prin care s-a urmărit aprofundarea anumitor aspecte prezentate mai sus, din punctul de vedere al situației concrete, la nivelul firmelor.

Am îmbinat așadar în cadrul tezei de doctorat cercetarea calitativă cu cea cantitativă, totodată abordarea teoretică cu cea pragmatică în scopul aprofundării tematicii investigate. Prin utilizarea acestui instrumentar științific, am încercat să venim în întâmpinarea unor necesități ale firmelor, prin realizarea unor cercetări și analize substanțiale și pertinente asupra anumitor elemente care sunt extrem de importante în cadrul managementului resurselor intangibile la nivelul organizațiilor.

Prezentarea sintetică a conținutului tezei de doctorat

Pentru a răspunde obiectivele tezei de doctorat, lucrarea este structurată în patru părți, prezentate succint în continuare.

În prima parte a tezei, intitulată *Abordări teoretice și conceptuale ale resurselor intangibile organizaționale*, ne-am propus să prezentăm diferite considerații și abordări teoretice și conceptuale cu privire la resursele intangibile. Plecând de la revoluția cunoștințelor manifestată în prezent în toate domeniile, apare necesitatea studierii în profunzime a acestui subiect, acesta fiind un prim argument în necesitatea cercetării care va urma. Prin obiectivele urmărite, acest referat se integrează perfect în structura tezei de doctorat. Acestea se referă în principal la:

- creșterea inteligibilității cu privire la resursele unei organizații, prin realizarea unei analize comparative a resurselor tangibile și intangibile;
- evidențierea importanței resurselor la crearea și sporirea valorii unei organizații;
- identificarea cerințelor și mutațiilor necesare în managementul organizației generate de creșterea importanței resurselor intangibile;
- efectuarea unei sinteze a literaturii de specialitate relevante pentru cercetare;
- realizarea de clarificări conceptuale legate de cei mai importanți termeni utilizați în acest domeniu, extraordinar de importante pentru continuarea cercetării deoarece există multă confuzie în literatura de specialitate cu privire la acești termeni;

- analiza metodelor de dimensionare structurală a resurselor intangibile consacrate în literatura de specialitate;
- propunerea unei noi taxonomii a resurselor intangibile la nivel de organizație.

Având în vedere elementele menționate mai sus, pentru atingerea obiectivelor propuse, această primă parte este structurată în patru capitole. Primul capitol abordează categoriile de resurse organizaționale, și anume resursele tradiționale (tangibile) și resursele intelectuale (intangibile) și prezintă în detaliu natura unică și caracteristicile acestora. Astfel, atributele celor două tipuri de resurse sunt prezentate în comparație și în contrast, arătându-se că resursele tangibile și resursele intangibile sunt semnificativ diferite.

În capitolul 2 se sesizează fenomenul de amplificare a stocului de cunoștințe în toate domeniile de activitate, concomitent cu diminuarea importanței resurselor fizice. Așadar, se evidențiază provocările pentru organizații din acest punct de vedere, prin sublinierea mutațiilor esențiale care se produc în această perioadă la nivelul componentelor principale ale resurselor intangibile, consacrate în literatura de specialitate.

După studiul unui amplu volum de literatură de specialitate (o prezentare selectivă a acesteia se face în cadrul bibliografiei acestei lucrări), am observat că există confuzie și multă neînțelegere legate de sensul real al unora dintre cele mai importante elemente în acest domeniu. Așadar, în cadrul capitolului 3 se clarifică fiecare concept utilizat în cadrul acestui studiu, pentru a se evita confuziile și interpretările eronate conceptuale, făcând apel la literatura de specialitate relevantă pentru cercetare.

Având ca punct de plecare studiul literaturii în domeniul metodelor consacrate de dimensionare structurală a resurselor intangibile, dar mai ales dificultățile existente identificate în conceptualizarea și structurarea resurselor intangibile, în capitolul 4 se are în vedere dezvoltarea unei taxonomii prin intermediul căreia se evidențiază acele elemente pe care le considerăm reprezentative pentru analizarea și înțelegerea resurselor intangibile la nivel de organizație.

În doua parte a tezei de doctorat, intitulată *Contribuții la dezvoltarea teoriei și practicii managementului resurselor intangibile la nivel de organizație*, ne-am propus să prezentăm diferite abordări de natură teoretico-conceptuală, dar și pragmatică, cu privire la managementul și evaluarea resurselor intangibile. Prin obiectivele urmărite, această a doua parte se integrează perfect în structura tezei de doctorat. Acestea se referă la:

- analiza conceptului și evidențierea rolului managementului resurselor intangibile în organizațiile actuale;
- analiza proceselor specifice ale managementului resurselor intangibile;
- identificarea fazelor de implementare a unui sistem de management al resurselor intangibile;
- analiza raportului resurselor intangibile, ca instrument concludiv al procesului de management al acestora;
- analiza resurselor intangibile, privite din perspectivă contabilă;
- identificarea și înregistrarea resurselor intangibile - capitalizare versus trecere pe cheltuieli;
- realizarea de propuneri cu privire la situația actuală a înregistrării și recunoașterii resurselor intangibile în contabilitate;
- analiza și prezentarea metodelor calitative și cantitative de evaluare a resurselor intangibile;
- identificarea avantajelor și dezavantajelor metodelor de evaluare.

Având în vedere elementele menționate mai sus, pentru atingerea obiectivelor propuse, a doua parte a tezei este structurată în două capitole.

Managementul resurselor intangibile reprezintă un domeniu major nu numai în planul teoriei, dar și al practicii din cadrul organizațiilor. Cu toate acestea, realitatea arată faptul că organizațiile întâmpină provocări neașteptate în dezvoltarea și aplicarea strategiilor și proceselor de management al resurselor intangibile. Cele mai pregnante provocări se referă la: identificarea resurselor intangibile disponibile și dar și a celor necesare pentru atingerea obiectivelor; dezvoltarea resurselor (ca "flux" permanent care să determine îmbogățirea și valorizarea superioară a "stocului" de resurse intangibile) în vederea menținerii sau creșterii capacității lor de a genera avantaj competitiv durabil; dificultatea măsurării și evaluării resurselor intangibile; identificarea impactului acestora asupra performanțelor organizaționale.

Așadar, capitolul 5 încearcă să contribuie la perfecționarea managementului resurselor intangibile la nivel de organizație prin construirea unui model care să descrie procesul de urmat de către organizațiile care doresc să pună în aplicare un sistem de management al resurselor intangibile. Studiul nostru subliniază necesitatea a trei faze: identificarea resurselor intangibile critice legate de crearea de valoare, măsurarea acestor resurse prin intermediul unui set de indicatori și, în cele din urmă, monitorizarea resurselor și a activităților

intangibile. Cu toate acestea, trebuie ținut cont de faptul că procesul de gestionare, monitorizare și raportare privind resursele intangibile este foarte idiosincratic și unic pentru fiecare organizație. Nu există nici o rețetă universal valabilă; fiecare organizație ar trebui să dezvolte propriul proces.

Tot în acest capitol se prezintă premisele care stau la fundamentul abordărilor noastre cu privire la importanța majoră a gestionării resurselor intangibile, se fundamentează conceptul de management al resurselor intangibile, se formulează câteva principii generale legate de fundamentarea și implementarea acestui tip de management. Tot aici sunt analizate procesele specifice care formează obiectul de acțiune al managementului la nivel de organizație, care se pot grupa în cinci faze ce corespund, în mare, funcțiilor managementului resurselor intangibile.

Măsurarea și evaluarea resurselor intangibile, a capitalului intelectual, a devenit o arie principală de investigație a cercetătorilor și practicienilor, intensificându-se tot mai mult preocupările pentru monitorizarea și evaluarea acestui tip de capital. În ciuda acestor lucruri, nu s-a reușit armonizarea abordărilor cu privire la aceste aspecte, astfel încât managementul se confruntă în prezent cu reale dificultăți în procesul de evaluare și măsurare a resurselor intangibile. Capitolul 6 debutează prin aducerea în discuție a modului în care contabilitatea tradițională reușește sau nu reușește să rezolve într-un mod pertinent elemente precum înregistrarea și evaluarea resurselor intangibile. Totodată, sunt elaborate propuneri cu privire la situația actuală a înregistrării și recunoașterii acestor resurse în contabilitate.

Măsurarea resurselor intangibile, deși supusă atenției numeroaselor studii științifice, este destul de controversată. Orice metodologie de evaluare poate fi, din anumite puncte de vedere, contestată, deoarece fiecare model are avantajele și dezavantajele sale, în funcție de motivul și obiectivele evaluării. Astfel, având ca punct de plecare studiul diferitelor metode și modele de evaluare a resurselor intangibile folosite de către teoreticieni și practicieni, metodele se grupează în două grupe mari, din punctul de vedere al determinării resurselor intangibile, în termeni valorici și nevalorici: metode cantitative și calitative. În cadrul acestora, este urmărit alt criteriu de clasificare, care vizează sfera de cuprindere a evaluării resurselor intangibile, ceea ce presupune distincția dintre metode holistice, în sensul analizei unitare a întregului sistem al resurselor intangibile ale unei organizații; metode atomistice sau parțiale care presupun analiza și evaluarea fiecărei resurse intangibile, adică pe componente. Ulterior, sunt identificate avantajele și dezavantajele metodelor de evaluare.

În a treia parte a tezei de doctorat, intitulată *Analiza impactului resurselor intangibile la nivel macroeconomic și microeconomic*, este evaluată importanța resurselor intangibile, analizată în context macroeconomic, de națiune, mai întâi, urmată de analiza impactului în context organizațional, microeconomic, punând accent pe tipurile de impact pe care le pot manifesta la cele două nivele. Prin obiectivele urmărite, această parte se integrează perfect în structura tezei de doctorat. Acestea se referă la:

- formularea de considerații generale cu privire la resursele intangibile și la impactul acestora asupra creșterii economice la nivel de națiune;
- analiza modelelor de evaluare a resurselor intangibile naționale printr-o incursiune în literatura de specialitate;
- analiza și clasificarea metodelor de evaluare a resurselor intangibile naționale;
- identificarea diferențelor dintre modelele academice și modelele organizațiilor internaționale;
- aprecierea poziției României în context internațional în ceea ce privește resursele intangibile;
- evaluarea impactului resurselor intangibile asupra performanței organizației;
- documentarea necesității raportării resurselor intangibile la nivel organizațional.

Având în vedere elementele menționate mai sus, pentru atingerea obiectivelor propuse, partea a treia a tezei de doctorat este structurată în două capitole.

Impactul substanțial al dinamicii macroeconomice asupra firmelor și industriilor și incapacitatea instrumentelor de monitorizare tradiționale de prevenire a crizelor, au subliniat faptul că există o nevoie tot mai mare de monitorizare și analiză a tendințelor în valoarea resurselor intangibile naționale. La nivel național, creșterea economică se bazează din ce în ce mai mult pe cunoștințe și pe alte resurse intangibile decât pe cele fizice. Pentru a testa această ipoteză în cazul țării noastre, în capitolul 7, intitulat *Analiza impactului resurselor intangibile la nivel macroeconomic*, se analizează modul în care resursele intangibile influențează creșterea economică, respectiv sunt calculați indicii de corelație dintre diferite tipuri de resurse intangibile și valoarea produsului intern brut. Analiza efectuată demonstrează existența, și în cazul țării noastre, a unor corelații pozitive foarte puternice între PIB și cele mai multe dintre variabilele resurselor intangibile. Tot în cadrul acestui capitol sunt analizate modelele de evaluare a resurselor intangibile naționale printr-o incursiune în literatura de specialitate, iar metodele de evaluare cele mai cunoscute sunt clasificate în modele academice

și modele ale organizațiilor internaționale, fiind identificate totodată cele mai importante diferențe dintre acestea. Pentru aprecierea poziției României în context internațional în ceea ce privește bunurile intangibile, se iau în considerare Tabloul anual de Inovare European (European Innovation Scoreboard - EIS) și rapoartele emise anual de World Economic Forum asupra Competitivității Globale.

În capitolul 8, intitulat *Evaluarea impactului resurselor intangibile asupra performanței organizației*, ne-am propus să explorăm relațiile dintre valoarea intangibilă a firmelor și performanța financiară a acestora. Aceasta, cu atât mai mult cu cât de-a lungul timpului, cercetătorii au studiat cel mai frecvent impactul capitalului fizic și financiar asupra performanței unei firme, neglijând investigarea relației existente între resursele intangibile și performanța la nivelul acesteia. Obiectivul acestui capitol este de a verifica empiric dacă resursele intangibile au vreun impact asupra performanței companiilor. Sunt utilizate metode statistice de cercetare, în cadrul cărora este folosit ca și variabilă independentă un indicator al resurselor intangibile, coeficientul Tobin Q. Acest indicator utilizează date financiare și datele de pe piață și prezintă avantajul accesului facil la date. Este un indicator al resurselor intangibile simplu, dar bine definit. Variabilele dependente includ indicatori de performanță financiară: rata de rentabilitate economică (ROA), rata de rentabilitate a capitalului propriu (ROE) și un indicator de performanță bazat pe dimensiune: profitul net.

Ultima parte a tezei, intitulată *Cercetare științifică selectivă privind măsura în care organizațiile valorifică resursele intangibile. Noi propuneri de evaluare a resurselor intangibile*, cuprinde activitatea de cercetare desfășurată, în scopul fundamentării, din punct de vedere practic, a anumitor aspecte abordate, din punct de vedere teoretico-metodologic, în cuprinsul tezei de doctorat. Prin obiectivele urmărite, această parte se integrează perfect în structura tezei de doctorat. Acestea se referă la:

- analiza măsurii în care organizațiile valorifică resursele intangibile și implementează un sistem al managementului acestui tip de resurse;
- documentarea necesității raportării resurselor intangibile la nivel organizațional;
- prezentarea conceptului, conținutului și avantajelor unui Raport al Resurselor Intangibile (RRI)
- fundamentarea, descrierea și măsurarea resurselor intangibile din RRI propus;
- prezentarea Raportului Resurselor Intangibile;

- propunerea unui nou model de evaluare și monitorizare a resurselor intangibile care să fie util în comparații externe, prin utilizarea unor informații publice, transparente, cu acces relativ facil.

Având în vedere elementele menționate mai sus, pentru atingerea obiectivelor propuse, partea a patra a tezei de doctorat este structurată în trei capitole.

În capitolul 9, intitulat *Cercetare științifică selectivă privind măsura în care organizațiile au capacitatea de a identifica și valorifica resursele intangibile disponibile*, este realizată o cercetare selectivă în rândul celor implicați în cunoașterea și operaționalizarea acestor concepte (manageri), prin utilizarea unui chestionar prin care li se solicită acestora să-și exprime părerile cu privire la tema precizată mai sus, sub forma răspunsurilor la întrebările menționate în chestionar.

Obiectivele urmărite de această primă cercetare (a cărei metodă de culegere a informațiilor se concretizează în sondajul statistic, realizat pe baza unui chestionar administrat unui eșantion de respondenți, format din manageri de firme) constau în:

- Identificarea și valorificarea capitalului uman;
- Analiza factorilor de impulsionare a capitalului uman (enablers);
- Identificarea și valorificarea capitalului inovațional;
- Analiza factorilor de impulsionare a capitalului inovațional (enablers);
- Identificarea și valorificarea capitalului structural;
- Analiza factorilor de impulsionare a capitalului structural (enablers);
- Identificarea și valorificarea capitalului relațional;
- Analiza factorilor de impulsionare a capitalului relațional (enablers);
- Analiza performanței managementului resurselor intangibile;
- Identificarea mutațiilor structurale, de esență, întrevăzute de respondenți în organizațiile și managementul acestora, având ca geneză predominanța resurselor intangibile;
- Identificarea măsurilor viabile prin care să se evite uzura morală a cunoștințelor.

În ultimii ani a devenit tot mai evident faptul că sistemele de informare existente la nivelul organizațiilor nu permit realizarea unui management performant, deoarece acestea nu reușesc să capteze o gamă largă de resurse intangibile care, în contextul economic descris anterior, se numără printre factorii fundamentali ai succesului organizațiilor. De asemenea, este cunoscut faptul că rapoartele financiar-contabile anuale nu reușesc să ofere o bază solidă

pentru a face estimări corecte cu privire la fluxurile de numerar viitoare care pot fi realizate de către companii, nici pentru a evalua riscul asociat acestora. Ca urmare, în capitolul 10, intitulat Propunere de elaborare a unui Raport al Resurselor Intangibile la nivel organizațional, se afirmă necesitatea raportării resurselor intangibile la nivel organizațional. Ulterior, sunt prezentate conceptul, conținutul și avantajele unui Raport al Resurselor Intangibile (RRI), iar în final este propus și prezentat un RRI pentru care se prezintă modul de fundamentare, descriere și măsurare a resurselor intangibile incluse în analiză. RRI-ul propus conține o gamă largă de posibile resurse intangibile, care ar trebui ulterior adaptată și integrată în funcție de fiecare caz în parte. Acest Raport al Resurselor Intangibile are avantajul de a oferi un cadru generos și documentat pentru gestionarea și divulgarea informațiilor privind resursele intangibile pentru orice tip de organizație.

În capitolul 11, intitulat *Propunerea unui model simplificat de evaluare a resurselor intangibile prin metoda factorială*, am fundamentat un model de evaluare a resurselor intangibile, care să fie bazat exclusiv pe date disponibile public pentru fiecare dintre elementele propuse în fundamentarea sa. Prin utilizarea metodei factoriale, se va obține ca soluție finală o structură de patru factori ortogonali care vor acumula cea mai mare cantitate de variabilitate comună a resurselor intangibile. Astfel, acest model va contribui la implementarea practică a managementului resurselor intangibile prin oferirea un instrument obiectiv și independent, care utilizează numai date accesibile publicului, înlesnind astfel comparațiile între firme.

Sinteza concluziilor, a contribuțiilor proprii și a direcțiilor viitoare de cercetare

Pentru a prezenta rezultatele obținute în lucrare, dar și pentru a evidenția totodată contribuțiile proprii, vom urmări, pe rând, gradul de atingere a scopului și obiectivelor propuse inițial.

Primul obiectiv urmărit în această teză de doctorat s-a referit la *evidențierea importanței cunoștințelor și a resurselor intangibile la crearea și creșterea valorii în organizațiile actuale*.

Pentru ca o organizație să fie eficientă, se pune problema alocării eficiente a resurselor, cât și a transformării resurselor intelectuale în valoare economică, în egală măsură. Astfel, în

urma acestui studiu am identificat și analizat în detaliu natura unică și caracteristicile celor două categorii de resurse organizaționale: resursele tradiționale (tangibile) și resursele intelectuale (intangibile), concluzionând că atributele celor două tipuri de resurse sunt semnificativ diferite.

Conform perspectivei susținute de teoria creșterii endogene și de alte abordări, factorii tradiționali de producție (resursele naturale, forța de muncă și capitalul) și-au diminuat treptat importanța. În același timp a crescut importanța activelor intangibile, ca de exemplu informația, cunoștințele și creativitatea. Schimbările economice, sociale și tehnologice constante și avantajul competitiv implică nevoia permanentă de restructurare și îmbunătățire a sistemului de administrare a cunoștințelor, considerat ca fiind un factor definitoriu în creșterea economică. În noua economie, atât la nivel micro, cât și macro economic, devine esențială gestionarea eficientă a noilor acceptați factori intangibili de producție. Cunoștințele se constituie ca o resursă nouă, un adevărat capital al economiilor moderne. În acest context al primordialității cunoștințelor, ca principal capital al firmei, am evidențiat mutațiile esențiale care se produc în această perioadă la nivelul forței de muncă - capitalul uman, la nivelul capacităților și sistemelor - capitalul structural, la nivelul performanțelor clienților - capitalul relațional.

Resursele intangibile sunt acele elemente ale afacerii care există alături de bunurile tangibile și capitalul circulant. Sunt acele elemente care asigură mersul afacerii și care sunt adesea principalii contributory la puterea de câștig a întreprinderii. Investițiile în activele intangibile constituie importanți factori ai competitivității și convergenței. În timp ce pământul, capitalul și forța de muncă sunt supuse legii randamentelor descrescătoare, cunoștințele și informația induc randamente crescătoare³. Astfel, investiția în active intangibile conduce la adaptarea rapidă și flexibilă a firmelor pe piață⁴, acestea reprezentând surse ale avantajului competitiv.

Al doilea obiectiv s-a referit la *creșterea inteligibilității cu privire la resursele intangibile*, prin realizarea unei analize critice având în vedere criteriul conceptului și conținutului acestui tip de resurse, împreună cu analiza conceptelor înrudite.

³ Suciu M.-C. (2008), *Activele intangibile și capitalul intelectual – factori cheie ai convergenței*, Seria Working Papers nr. 7, Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice

⁴ Dobre A. M. (2013), *Activele intangibile ca sursă a competitivității în economia postcriză. Rolul mărcilor de fabricație*, Economie teoretică și aplicată, Volumul XX, 12(589), pg. 82-92

În acest sens, am încercat să clarificăm conceptele înrudite utilizate în domeniul resurselor intangibile (capital intelectual – active intelectuale – proprietate intelectuală), cu scopul de a evita confuziile și interpretările eronate conceptuale ulterioare, făcând apel la literatura de specialitate. Considerăm că acești termeni trebuie să fie folosiți în mod diferit, deoarece ei diferă nu numai în sfera lor de aplicare, dar, de asemenea, și din punctul de vedere al domeniilor și persoanelor care operează cu aceste concepte. Activele intangibile (intelectuale) reprezintă un termen utilizat de către evaluatorii profesioniști și de către specialiștii din finanțe și contabilitate, capitalul intelectual este un termen folosit cu preponderență în domeniul managementului resurselor umane, iar conceptul de proprietate intelectuală este utilizat în mod obișnuit de către specialiști în domeniul juridic. Capitalul intelectual este un concept larg, care include conceptul de active intangibile, iar acestea includ conceptul de proprietate intelectuală.

Al treilea obiectiv a vizat *analiza metodelor de dimensionare structurală a resurselor intangibile consacrate în literatura de specialitate și propunerea unei noi taxonomii a resurselor intangibile* la nivel de organizație.

Pornind de la dificultățile identificate în conceptualizarea și structurarea resurselor intangibile, în acest studiu am avut în vedere dezvoltarea unei taxonomii prin intermediul căreia am evidențiat acele elemente pe care le-am considerat reprezentative pentru analizarea și înțelegerea resurselor intangibile la nivel de organizație.

Analiza conceptului și rolului managementului resurselor intangibile într-o organizație s-a concretizat în alt obiectiv stabilit inițial în teza de doctorat.

În acest context, afirmăm faptul că toate organizațiile au interesul de a-și menține și spori activele de capital intelectual, iar managementul resurselor intangibile reprezintă o modalitate de a obține acest deziderat. Practic, generarea și sporirea capitalului intelectual reprezintă un scop organizațional, în timp ce managementul resurselor intangibile este un mijloc prin care acest scop este atins, el fiind un proces care se desfășoară în interiorul organizației. Managementul resurselor intangibile este un concept mult mai larg decât managementul cunoașterii. Scopul său principal este de a spori valoarea firmei prin crearea de avantaje competitive. Managementul resurselor intangibile implică identificarea acestor resurse, evaluarea impactului acestora asupra valorii prezente și viitoare a firmei, evaluarea lor, descoperirea activităților intangibile și, în cele din urmă, capacitatea de a gestiona eficient aceste activități. Crearea de cunoștințe este o resursă intangibilă pe care organizațiile trebuie

să o gestioneze la fel cum gestionează celelalte resurse de această natură, ca urmare managementul cunoașterii este un subset al managementului resurselor intangibile.

Un alt obiectiv s-a referit la *propunerea unui model pentru implementarea unui sistem de management al resurselor intangibile* la nivelul organizației.

În ciuda importanței sale, organizațiile sunt confruntate cu o serie de dificultăți legate de implementarea unui management al resurselor intangibile, mai ales în ceea ce privește identificarea, evaluarea și monitorizarea resurselor intangibile. Prin cercetarea realizată, am încercat să contribuim la perfecționarea managementului resurselor intangibile la nivel de organizație prin construirea unui model care să descrie procesul de urmat de către organizațiile care doresc să pună în aplicare un sistem de management al resurselor intangibile. Studiul nostru subliniază necesitatea a trei faze: identificarea resurselor intangibile critice legate de crearea de valoare, măsurarea acestor resurse prin intermediul unui set de indicatori și, în cele din urmă, monitorizarea resurselor și a activităților intangibile.

Alt obiectiv al tezei de doctorat s-a concretizat în *analiza metodelor de evaluare a resurselor intangibile*, cu identificarea avantajelor și dezavantajelor fiecăreia.

Plecând de la studiul literaturii de specialitate legată de metodele de evaluare a resurselor intangibile, afirmăm faptul că este foarte dificil de implementat o metodă de evaluare universal acceptată din perspectivă contabilă. Însă toate metodele de evaluare avute în discuție oferă idei care pot fi adaptate, dezvoltate și poate chiar implementate într-o oarecare măsură în mediul practic, având ca finalitate atribuirea unei valori resurselor intangibile.

Indiferent de toate aceste metode de evaluare și monitorizare a resurselor intangibile cunoscute, afirmăm că metodologia utilizată pentru acest proces trebuie să se afle, în viitor, în atenția managementului oricărei organizații. Se cunoaște deja importanța indicatorilor financiari în cadrul firmei, astfel încât în contextul economiei, organizației și managementului bazate pe cunoștințe, apare ca evidentă necesitatea evaluării și a resurselor intangibile invizibile.

Practic, obiectivul pe care îl urmărim, atât prin cercetările prezente, cât și prin cele care vor urma, este modificarea situației actuale, în care informațiile și raportările organizațiilor legate de resursele intangibile de care acestea dispun sunt limitate și se bazează pe conceptualizări incomplete și eterogene, către un nou scenariu în care vom avea informații

omogene, fiabile, verificabile și comparabile asupra determinanților intangibili ai valorii organizațiilor.

Un alt obiectiv al acestei teze de doctorat a vizat *conceptualizarea, măsurarea și monitorizarea resurselor intangibile la nivel macroeconomic*.

Rezultatele analizei literaturii de specialitate confirmă valoarea strategică a resurselor intangibile în crearea de bogăție și conferirea de avantaje competitive națiunilor. Cu toate acestea, există puține lucrări academice legate de resursele intangibile la nivel de țară. Aproximativ 80% din totalul articolelor au fost publicate începând cu anul 2005. În literatura de specialitate sunt prezentate mai multe modele de evaluare a resurselor intangibile la nivel de țară care sunt diferite de cele dezvoltate pentru a evalua resursele intangibile în firme. La nivel macro, au fost identificate două linii principale, unul mai aproape de studiul resursele intangibile la nivel micro (modele academice), iar celălalt dezvoltat de organizații internaționale și școli de afaceri (Modele de organizații internaționale), care ia în considerare resursele intangibile ca modalitate de măsurare a capacității de competitivitate, de dezvoltare sau de inovare.

Aceste două tipuri de modele diferă în ceea ce privește tratamentul intangibilelor. Dacă modelele academice consideră resursele intangibile drept cel mai important factor în crearea de bogăție și, prin urmare, evaluează activele intangibile în mod independent de cele tangibile, modelele organizațiilor internaționale utilizează ambele tipuri de active, atât tangibile cât și intangibile, în toate etapele evaluării. Informațiile furnizate de modelele privind resursele intangibile la nivel național și reflectarea acestora în dezvoltarea țării, competitivitatea sau capacitatea inovatoare a acesteia ne permit înțelegerea performanței economice actuale, deoarece resursele intangibile reprezintă efectiv capacitatea de a crea bogăție.

În ciuda diferențelor existente între modele, clasamentele efectuate la nivelul țărilor tind să convergă. Indicii furnizați de modelele organizațiilor internaționale sunt mai ușor de înțeles, dar nu oferă informații exacte despre resursele intangibile ale națiunilor. În plus, clasamentele țărilor și evaluările comparative din modelele academice au atras mai multă atenție pentru compararea națiunilor și pentru benchmarking. Aceste modele au arătat o strânsă legătură cu performanța economică, permițând o mai bună înțelegere a cauzelor creșterii în era cunoașterii.

Ne-am propus inițial prin această teză de doctorat obiectivul conform căruia să analizăm *aspectele teoretice și practice ale cunoașterii matematice în domeniul evaluării și monitorizării resurselor intangibile*, prin evaluarea impactului resurselor intangibile asupra creșterii economice la nivel macroeconomic (cazul României) și asupra performanțelor organizației, la nivel microeconomic.

Pentru aprecierea poziției României în context internațional în ceea ce privește bunurile intangibile, s-a considerat Tabloul anual de Inovare European (European Innovation Scoreboard - EIS) și rapoartele emise anual de World Economic Forum asupra Competitivității Globale. În ciuda importanței resurselor intangibile la nivel național și a faptului că acestea reprezintă un factor important în determinarea creșterii economice în economia actuală bazată pe cunoștințe, apreciem că poziția României în context internațional în ceea ce privește bunurile intangibile este foarte slabă, existând multe puncte slabe ale performanțelor de cercetare și inovare, comparativ cu celelalte state membre UE. Așadar, este nevoie ca în țara noastră să se re-evalueze zonele în care trebuie să se concentreze toate eforturile pentru a stimula performanța în domeniul inovației, să se gestioneze în mod adecvat resursele intangibile naționale, proces esențial pentru îmbunătățirea calității vieții.

Legat de analiza impactului resurselor intangibile la nivel microeconomic, în urma aplicării metodelor statistice în cazul pieței de capital din România în capitolul al doilea, am observat faptul că există o legătură semnificativă din punct de vedere statistic între coeficientul Q al lui Tobin și profitul net, rata de rentabilitate economică (ROA) și rata de rentabilitate financiară (ROE). Din punctul de vedere al gradului de determinare a variabilității variabilei dependente prin variabila independentă, analizând valoarea lui R-pătrat, se constată o relație slabă înspre puternică în cazul tuturor celor trei regresii liniare analizate.

Efectuând analiza de corelație pentru piața de capital din România, toate corelațiile sunt semnificative din punct de vedere statistic. Ca urmare, resursele intangibile (evaluate prin intermediul indicatorului coeficientul Q al lui Tobin) manifestă o corelație puternică și pozitivă cu indicatorii de performanță financiară a firmelor, așa cum era de așteptat.

Un alt obiectiv s-a fundamentat pe *propunerea de noi modele de evaluare și monitorizare a resurselor intangibile*.

Așadar, în ceea ce privește necesitatea raportării resurselor intangibile organizaționale, fostele abordări ale rapoartelor privind resursele intangibile se confruntau cu o dilemă. În scopul gestionării interne, în organizație este important să se utilizeze o abordare individualizată, adică să se definească elementele specifice ale strategiei și ale resurselor intangibile în funcție de modelul de afaceri specific. În scopul rapoartelor externe, pe de altă parte, sunt necesare abordări standardizate care să permită părților interesate externe, cum ar fi clienții, investitorii și alți parteneri, să compare rapoartele privind resursele intangibile ale diferitelor organizații. Aceste rapoarte externe vor avea o valoare scăzută în scopurile stabilite de management, în care sunt necesare informații detaliate privind punctele forte și punctele slabe la nivel individual. Folosind abordări ale resurselor intangibile foarte individualizate, dimpotrivă, va fi foarte dificil pentru cititorii externi să evalueze calitatea unui raport al resurselor intangibile și să compare o companie cu cealaltă.

Acest conflict conceptual al "individualizării vs. standardizare" se încearcă să fie rezolvat de această propunere a RRI. El se bazează în principal pe o procedură standardizată, care conduce la o posibilă comparabilitate a diferitelor documente legate de raportarea resurselor intangibile, în timp ce conținutul specific rămâne individual. Un set de indicatori specifici ai resurselor intangibile ar putea fi dedus ulterior prin examinarea caracteristicilor resurselor intangibile individuale existente. Astfel, se pot compara punctele forte și punctele slabe în ceea ce privește resursele intangibile în cazul diferitelor organizații și, de asemenea, în cazul organizațiilor asemănătoare, din același domeniu de activitate, se pot identifica indicatori specifici suplimentari care permit în continuare o valoare adecvată a individualizării pentru fiecare organizație, înlesnind astfel schimbul de experiență și învățare din cazuri de bune practici într-o anumită zonă a managementului resurselor intangibile.

Totodată, în scopul facilitării implementării practice a managementului resurselor intangibile, am reușit să propunem un instrument obiectiv și independent de evaluare a resurselor intangibile, care utilizează numai date accesibile publicului, înlesnind astfel comparațiile între firme, prin utilizarea metodei factoriale.

Aspectele sub care se regăsesc *contribuțiile originale* în această teză de doctorat sunt specificate succint în continuare, din mai multe puncte de vedere:

- *sub aspect teoretico-conceptual:*

- am realizat o analiză critică și comparativă a resurselor tangibile și intangibile la nivelul organizațiilor, identificând deosebirile existente după mai multe criterii;
 - am considerat că este necesară o incursiune în stadiul cunoașterii resurselor intangibile organizaționale și a conceptelor înrudite prin realizarea unor delimitări conceptuale cu privire la acestea;
 - am analizat metodele de dimensionare structurală a resurselor intangibile consacrate în literatura de specialitate, pe de o parte, iar pe de altă parte, am analizat cele mai cunoscute modele de evaluare a resurselor intangibile atât la nivel microeconomic cât și macroeconomic;
 - am analizat conceptul de management al resurselor intangibile, care reprezintă un concept mult mai larg decât managementul cunoașterii.
- *din punct de vedere empiric:*
- am testat ipoteza conform căreia creșterea economică la nivel național se bazează și pe resursele intangibile, în afara celor fizice. Analiza efectuată demonstrează existența, și în cazul țării noastre, a unor corelații pozitive foarte puternice între PIB și cele mai multe dintre variabilele resurselor intangibile;
 - o altă contribuție empirică originală constă în explorarea relațiilor dintre valoarea intangibilă a organizațiilor și performanța financiară a acestora, respectiv verificarea empirică a ipotezei conform căreia resursele intangibile au impact asupra performanței companiilor;
 - evidențierea gradului de conștientizare a managerilor români de existența schimbărilor care vor avea loc în mediul extern și intern, în condițiile economiei bazate pe cunoștințe, prin realizarea unei cercetări științifice selective privind măsura în care organizațiile valorifică resursele intangibile și implementează un sistem de management al resurselor intangibile;
- *sub aspect metodologic și instrumental:*
- datorită faptului că am identificat multiple dificultăți în conceptualizarea și structurarea resurselor intangibile, am dezvoltat o taxonomie prin intermediul căreia am evidențiat acele elemente pe care le-am considerat reprezentative pentru analizarea și înțelegerea resurselor intangibile la nivel de organizație;

- am construit un model care să descrie procesul de urmat de către organizațiile care doresc să pună în aplicare un sistem de management al resurselor intangibile, bazat pe trei faze: identificarea resurselor intangibile critice legate de crearea de valoare, măsurarea acestor resurse prin intermediul unui set de indicatori și, în cele din urmă, monitorizarea resurselor și a activităților intangibile;
- am propus și elaborat un Raport al Resurselor Intangibile la nivel organizațional, care are avantajul de a oferi un cadru generos și documentat pentru gestionarea și divulgarea informațiilor privind resursele intangibile pentru orice tip de organizație;
- având în vedere faptul că modelele de evaluare a resurselor intangibile consacrate în literatura de specialitate se bazează îndeosebi pe date specifice fiecărei firme care le aplică, făcând astfel ca comparațiile între firme să nu aibă, practic, valoare, am propus un model matematic care să contribuie la implementarea practică a managementului resurselor intangibile prin oferirea un instrument obiectiv și independent de evaluare, care utilizează numai date accesibile publicului, înlesnind astfel comparațiile între firme.

Elementele de noutate ale tezei de doctorat au capacitatea de a aduce valoare adăugată, de a reprezenta surse de avantaj competitiv pentru organizațiile care le vor implementa și de a contribui efectiv la eficientizarea și îmbunătățirea activităților desfășurate atât de către practicieni (manageri), dar și de teoreticieni (cercetători), deoarece:

- Raportul Resurselor Intangibile propus în teză are capacitatea de a asista organizațiile în dezvoltarea abilității lor de a identifica, măsura și controla aceste resurse, pentru a spori eficiența gestionării acestora și a-și îmbunătăți performanțele financiare. Pe de altă parte, el încearcă să ofere un ghid util firmelor prin dezvăluirea de informații despre determinanții intangibili ai capacității lor de creare a valorii, pentru a ajuta furnizorii de capital să evalueze în mod eficient câștigurile viitoare și riscurile asociate oportunităților lor de investiții. Totodată, un Raport al Resurselor Intangibile oferă posibilitatea de a fi folosit ca un raport efectiv de progres în acest domeniu al intangibilelor. Se pleacă de la o evaluare inițială, respectiv analiza situației curente în ceea ce privește resursele intangibile. Având în vedere obiectivele stabilite inițial, se aplică măsuri specifice considerate a fi necesare în scopul atingerii acestora. Ulterior, evaluarea "la termen" va fi necesară în scopul măsurării progresului obținut în ceea ce privește gestionarea resurselor intangibile. Privit din acest punct de vedere, un astfel de raport poate reprezenta chiar un

instrument al implementării progresului, din perspectiva contribuției pe care însăși folosirea raportului o poate aduce la creșterea performanțelor organizației;

- Modelul matematic elaborat și propus în această teză prin analiza factorială, Analiza componentelor principale, oferă informații utile și practice cercetătorilor, statisticienilor și tuturor managerilor posibilitatea de a urmări evoluția ascendentă sau descendentă a nivelului resurselor intangibile și a dispune măsurile corective de rigoare;
- Taxonomia resurselor intangibile propusă are capacitatea de a înlesni identificarea acestui tip de resurse la nivel de organizație;
- Modelul pentru implementarea unui sistem de management al resurselor intangibile propus reușește să faciliteze obținerea performanței managementului resurselor intangibile într-o organizație.

În ceea ce privește modul de **valorificare a rezultatelor cercetării**, menționăm faptul că acest proces este unul continuu, care a început încă din timpul pregătirii științifice doctorale și s-a concretizat în publicări de articole științifice în reviste de specialitate din țară și din străinătate, dar și în participări la conferințe. Activitatea de diseminare a rezultatelor cercetării va continua și în perioada următoare, pe de o parte prin noi participări la conferințe științifice și prin publicarea de lucrări în reviste de prestigiu, iar pe de altă parte prin redactarea și publicarea unei cărți științifice, care va aduce valoare adăugată în domeniul teoriei și practicii managementul resurselor intangibile la nivel organizațional.

Direcțiile de cercetare viitoare care se conturează și sunt oportune în direcțiile analizate în teza de doctorat se referă la:

- continuarea cercetărilor prin identificarea de instrumente care să asigure posibilități de benchmarking și analize comparative legate de situația resurselor intangibile la nivelul organizațiilor. Acest lucru se va putea face prin modele matematice prin care se vor combina diferite măsuri ale resurselor intangibile într-un singur indice, înlesnind astfel aplicarea acestuia în cadrul oricărei organizații;
- ar fi de interes analiza modului în care investitorii de pe piața de capital din România sunt conștienți de importanța resurselor intangibile în sporirea valorii unei firme, prin luarea lor în considerare în fundamentarea deciziei de investiții, sau nu;
- sunt necesare noi contribuții la crearea cadrului teoretico-conceptual, dar și metodologic, privind managementul resurselor intangibile. Astfel, de exemplu, o direcție de cercetare

viitoare va consta în dezvoltarea într-un mod mai amplu a taxonomiei propusă resurselor intangibile;

- analiza posibilităților inovatoare de diagnosticare a sănătății financiare a unei companii în raport cu performanțele sale în domeniul gestiunii resurselor intangibile ar putea fi un domeniu interesant de cercetare. Obiectivul principal al acestei cercetări va fi specificarea, verificarea și modificarea tehnicilor de diagnosticare adecvată a sănătății financiare a unei companii într-un mediu economic caracterizat de schimbări rapide, cu scopul de a-i spori performanțele financiare și economice;
- o altă direcție de cercetare se referă la identificarea de noi metode financiare și nefinanciare de măsurare a resurselor intangibile, întrucât în prezent managementul se confruntă cu dificultăți reale în măsurarea și evaluarea acestui tip de resurse;
- deoarece educația este considerată unul dintre mecanismele-cheie prin care reușim să acționăm și să interacționăm pe baza unei culturi comune, unul dintre principalii „producători” ai culturii și, în același timp, o condiție vitală pentru realizarea dezvoltării durabile a societăților, o altă direcție de cercetare cu mare potențial de dezvoltare în viitor va fi axată pe accentuarea importanței educației pentru creșterea potențialului de inovare al economiilor, a necesității investiției în educație pentru asigurarea dezvoltării umane durabile.

În concluzie, în condițiile noii economii bazate pe cunoștințe, organizațiile trebuie să se adapteze pentru a obține o poziție dominantă, pentru a supraviețui și a se dezvolta. Managementul resurselor intangibile poate fi privit ca o ramură de bază a managementului organizațional în această perioadă. De aceea, tendința cercetărilor economice din următorii ani se va îndrepta, probabil, spre găsirea de metode realiste de calcul a valorii aduse de resursele intangibile în organizațiile bazate pe cunoștințe.

Cuvinte-cheie

active circulante

active imobilizate

active intangibile

active intelectuale

active tangibile

analiza VRIO

brevet de invenție (patent)

capital inovațional

capital intelectual

capital relațional

capital structural

capital uman

coeficientul Q al lui Tobin

cunoștințe

drepturi de autor (copyright) și drepturile conexe

drepturi de proprietate intelectuală

economie epistemică

fond comercial (*goodwill* sau *badwill*, în engl.)

imobilizări corporale

managementul resurselor intangibile

marcă comercială (înregistrată)

metode calitative de evaluare a RI

metode cantitative atomistice de evaluare a RI

metode cantitative holistice de evaluare a RI

modele și desene industriale

proprietate intelectuală

raportul resurselor intangibile

rata de rentabilitate economică

rata de rentabilitate financiară

resurse intangibile

resurse organizaționale

resurse tangibile

strategii comerciale

valoare contabilă

valoare de piață